

Пропозиції щодо класифікації еколого-економічних рахунків системи національного рахівництва України

Веклич О.О., д.е.н., проф., **Шлапак М.Ю.**, аспірант
ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України» (м. Київ, Україна)

Завдання стосовно реалізації основних цілей національної екологічної політики, які прописані в Законі України «Основні засади (Стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року», а також прагнення України до імплементації прогресивної ідеї «зеленої» економіки зумовлюють необхідність зміни традиційних підходів і до системи оцінювання економічного розвитку, і до системи збору й поширення інформації про взаємодію економіки з довкіллям. Створення належної інформаційної бази досягне завдяки науковому опрацюванню та запровадженню в національне рахівництво спеціалізованих показників розвитку національного господарства, відкоригованих із врахуванням екологічного фактору, та сателітних еколого-економічних рахунків, які відстежують використання природного капіталу та вплив економічної діяльності на довкілля.

Спираючись на результати аналізу міжнародної практики використання еколого-економічних рахунків, пропонується запровадити в систему національного рахівництва України та закріпити в нормативних актах таку їх класифікацію: перша група – «Природо-ресурсні рахунки», в яку доцільно ввести рахунки енергетичних ресурсів, лісових ресурсів, водних ресурсів, земельних ресурсів, рибних ресурсів, мінеральних ресурсів тощо; друга група – «Рахунки забруднення довкілля» – рахунки відходів, атмосферного забруднення, забруднення водних ресурсів тощо; третя група – «Економічні рахунки» – рахунки екологічних податків, екологічних субсидій, природоохоронних витрат, рахунки екологічної промисловості; четверта група – «Екологічно-скориговані макропоказники» – екологічно скоригований валовий внутрішній продукт, екологічно скоригований чистий внутрішній продукт тощо; п'ята група – «Екологічні рахунки» – рахунки екосистемних послуг.

Майже в усіх із виділених вище груп рахунків можна виокремити пріоритетні типи, які є найбільш адекватними та першочерговими для запровадження в Україні із точки зору цілей екологічної політики. Так, в групі «Природо-ресурсні рахунки» пріоритетними вважаємо запровадження енергетичних та водних рахунків, оскільки енергетичні та водні ресурси, з одного боку, відіграють ключові ролі в українській економіці, а з іншого – надто неефективно використовуються. При цьому існуюча статистична база не надає достатніх інструментів для повного та всебічного оцінювання

ефективності використання енергетичних й водних ресурсів різними галузями економіки України та відстеження дієвості державної політики з підвищення ресурсоефективності. Натомість, як свідчить міжнародний досвід, енергетичні та водні рахунки системи еколого-економічного рахівництва дозволяють не лише контролювати ефективність використання даних типів ресурсів, а й вивчати та прогнозувати наслідки тих чи інших заходів державної політики.

В групі «Рахунки забруднення довкілля», на наш погляд, доцільно надати пріоритет рахунками забруднення атмосферного повітря та рахункам відходів. Їх запровадження може базуватися на розвинутій системі існуючого державного статистичного спостереження в даних напрямках. До речі, рахунки забруднення атмосферного повітря методично пов'язані із енергетичними рахунками, що може полегшити їх паралельне запровадження. Дані типи рахунків є також поширеними в багатьох європейських країнах, досвід яких може бути успішно використаний і Україною.

В групі «Економічні рахунки» найбільш важливими, на нашу думку, є рахунки екологічних податків і рахунки природоохоронних витрат. Стосовно групи «Екологічно-скориговані макропоказники», варто відмітити практичну здійсненність розрахунків таких індикаторів, незважаючи на існуючі методологічні перешкоди, як це було продемонстровано в попередніх авторських публікаціях (Див.: Веклич О.О., Шлапак М.Ю. «Екологічна ціна» економічного зростання України // Економіка України, 2012, №1 і № 2). Доведено, що «зелений» ВВП і екологічно скоригований чистий внутрішній продукт, розкриваючи обсяги виснаження природного капіталу та деградації навколишнього середовища, дають можливість відстежити та визначити екологічну сталість економічного зростання.

Нарешті, група «Екологічні рахунки» покликана охопити вигоди від екосистемних послуг. Зазначимо, що проблематика визначення доходності/вигоди від екосистемних послуг дотепер є малодослідженою та складною, а тому рахунки даної групи об'єктивно не можуть розглядатися як першочергові на початкових етапах впровадження еколого-економічного рахівництва в Україні. З огляду на складну та тривалу процедуру запровадження еколого-економічних рахунків визначення серед них пріоритетних груп і типів, безумовно, є важливою вихідною методологічною позицією, що надалі потребує ґрунтовної відповідної організаційної підготовки в чинній системі оцінювання економічного розвитку, а також системі збору й поширення інформації про взаємодію національного господарства з навколишнім природним середовищем.

Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної

науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 24-26 квітня 2013 р. / За заг. ред. О.В. Прокопенко. — Суми : СумДУ, 2013. — Т.2. — С. 41-42.